

"İlmelyakin", "hakkalyakin" ve "aynelyakin" gibi kelimelerin, "iman-ı şuhud" ile farkı var mıdır, varsa bu fark nelerdir?

Şuhud-u İmani: Tarikat berzahına girerek, kalp ayağı ile seyrü süluk neticesinde elde edilen şuhudi iman mertebesidir. Bu mertebeyi Üstad şu şekilde tarif ediyor:

"HÂTİME: Şu meseleden anlaşılıyor ki, derece-i şuhud, derece-i iman-ı bilgaybdan çok aşağıdır. Yani, yalnız şuhuduna istinad eden bir kısım ehl-i velâyetin ihatasız keşfiyatı, veraset-i nübüvvet ehli olan asfiya ve muhakkikînin, şuhuda değil, Kur'ân'a ve vahye, gaybî fakat daha sâfi, ihatalı, doğru hakaik-i imaniyelerine dair ahkâmlarına yetişmez. Demek, bütün ahval ve keşfiyatın ve ezvak ve müşahedatın mizanı, Kitap ve Sünnettir. Ve mihenkleri, Kitap ve Sünnetin desâtir-i kudsiyeleri ve asfiya-i muhakkikînin kavânin-i hadsiyeleridir."(1)

İman-ı Bilgayb: Veraseti nübüvvet mesleği içinde "**hakkalyakin, aynelyakin, ilmelyakin**" bir tarz ile, imanın en yüksek ve kuvvetli bir mertebesidir. Bu şuhudi mertebede vahiyden gelen bir hususiyet ile iman gayet derecede ihatalı ve safidir. Yanlış ve yanılma yoktur. İman edilen şey, ihata ile idrak olunur.

Ama tasavvuf süluku ile elde edilen şuhudda ise, ihata ve safilik tam manası ile olmadığından, yanlış tabir ve teviller olabilir. Onun için tasavvufta çok büyük evliyalar, veraset-i nübüvvette giden küçük evliyalara yetişemiyor.

Bu nübüvvet mesleğinde de iman edilen şeylerin görülmesi ve şuhudu vardır; ama tasavvuf ehlinin dar ve ihatasız şuhudu gibi değildir. Yoksa şuhudu iki şubeye ayırmadan, genel olarak gayba iman, şuhuttan efdaldir dersek, o zaman Hazreti Peygamber (asv)'in de miraçta şuhudun şahikasına çıkan iman mertebesinin, gaybe iman mertebesinden aşağıda dememiz icab eder ki, butlanı zahirdir.

Burada gaybe iman demek, aynelyakin ve hakkalyakin meratibinin dışında ilmelyakine mahsus bir mertebe demek değildir. Kıyaslanan tasavvuf mesleği ile veraseti nübüvvet mesleğindeki mertebelerdir. Veraset-i nübüvvetin ilmelyakin mertebesi, tasavvufun şuhudundan daha üstündür.

(1) bk. [Mektubat, On Sekizinci Mektup](#)